

Näitemängu tegemisest Väike-Maarja kihelkonnas

(Algus «Punases Tähes» nr. 97.)

Repertuaari hankimine oli Väike-Maarja kandi näitetruppidel mõnevõrra kergem kui mujal. Väike-Maarja lähedal asuvas koolides töötas Jakob Liiv, Põdrangu vallakirjutaja oli Peeter Jakobson. Jakob Liivi esimesed näidendid «Ordumeister» ja «Kolmat aega vallavanem» levisid esialgu kümmekonna aastat vältel käsikirjas ja leidsid esmast kasutamist just oma kihelkonnas. Seesama lugu oli ka Peeter Jakobsoniga. Tema sulest ilmusid «Koit ja Hämarik», «Udumäe kuningas», «Kihlakaart», «Karukütt» ja «Kustas kosib Mihklit». Enamik neist sai möödunud sajandi viimastel aastakümnetel laialt populaarseks eriti muidugi P. Jakobsoni kodukandis.

XIX sajandi lõpu paistab hoogustuvat näitemängutegemine Alupere-Uudeküla kandis. Võib arvata, et see oli seotud seal oma suvepuhkusi veetva Otto Müntneri tegevusega.

1901. aastal asus Väike-Maarjasse elama Jakob Liiv, kes asutas seal peagi raamatukaupluse. Väike-Maarja sai nüüd enam kui 10 aastaks Jakob Liivi elupaigaks. Kogu selle aja jooksul seisis ta seltsielu eesotsas. Aastakümneid hiljem meenutas Jakob Liiv ise: «Juba Avispeal olles olin mõned näitemänguõhtud Väike-Maarjas korraldanud, nüüd asutasin siia enamvähem kindla näitlejate grupi, millesse koondusid nooremad õpetajad kihelkonnast. Ka naisterahvaid leidis, kes olid kihelkonnakoollis hariduse saanud. Vara sügisel asus me Moliere'i «Ihnuse» kal-

dale tööle, mis nusaasta õhtul tahtsime ette kanda. Selles töötasime suure innuga ja tegime sagedasti proove. Tegime ise reklaami ja panime müürilehed välja, aga asi kippus siiski nurjuma. Uusaasta laupäeval teatas peosa etendaja kreisiülesma abi Brandi kirjutaja Kaarel Kichlefeldt, kes asus Uniküla mõisas, et tema kaasa mängida ei saa. Tema ülemus kutsutud Tallinna, kes asjaajamise tema hooleks jätnud ja talle kohuseks teinud mitte politseist lahkuda. Nüüd pidin ma ise ta asemele astuma...» Edasi jutustab Jakob Liiv mitmetest takistustest ja viperustest etenduse eel. Ometi etendus toimus.

See oli niisii üle pika aja esimene näitemängutegemine Väike-Maarjas. Edaspidi muutus asi regulaarseks. Järgmiseks Jakob Liivi õpetatud näidendiks oli Jürgensteini «Juta», milles mängis kaasa ka kihelkonnakooli juhataja, kirjamees Jakob Tamm. Tammel oli see esimene kord näitemängus esineda, ometi tuli ta oma sarviku osaga hästi toime.

1905. aastal õppis Väike-Maarja näitetrupp Jakob Liivi «Tühjale maale».

1907. aastal suri Jakob Tamm ja kihelkonnakooli uueks juhatajaks sai Märt Meos, kes hakkas peagi koolilastega näitemängu tegema. 1908. aasta 4. mail oli kihelkonnakooli õpilaste pidu tütarlastekooli saalis. Seal etendati A. Kitzbergi «Kaval Hans ja Vanapagan».

Seni puudus Väike-Maarjas korralik, statsionaarse lavaga seltsimaja. Etendusi anti vaheldumisi koolis, vallamajas, suviti talude küünides, nn. Alliku saalis jm. 1911. aastal hakkasid Väike-Maarja ärksamad mehed M. Meose ja J. Liiviga eesotsas hauduma põllumeeste seltsimaja ehitamise mõtet, mis levis, omandas üha enam kõlapinda. 1911. aasta kevadel läks ehitus lahti. Aasta lõpuks oli hoone valmis.

Avapidu peeti 22. ja 23. detsembril. Teise pidupäeva õhtul kanti ette Jakob Liivi «Vare». Selle kirjutas Liiv spetsiaalselt seltsimaja avapidustusteks. Oma mälestustes kirjutab ta: «Selt-

si eestseisuse ja näitlejate soov oli, et mina maja avamiseks ühe näidendi kirjutaksin. Ka selle soovi võtsin omaks. Nii kirjutasin ma öösiti näidendit ja päeval olin ehituse juures. Kirjutasin selleks oma näidendi «Vare». Kui selleks Peterburi draamatsensuurilt luba tuli, hakkasin seda õpetama ja harjutusi tegema, milleks kulusid pühapäeva- ja laupäevaõhtud ja ööd. Ka dekoratsioonide maalijale tuli juhtnööre anda.»

Raskustele vaatamata suudeti tükk ära õppida ja etendus toimus.

Aktüüsemad näitemängutegijad olid sel ajal Anna Veerbaum, A. Reisman, K. Kichlefeldt jt. Näitejuhiks oli kuni 1913. aastani Jakob Liiv. Siis aga asus ta elama Rakverre. Siia kutsus Liivi haridusseltsi kooliuhataja, kes kirjutas: «Väike-Maarjal on nüüd oma teater. Ka meie kavatseme Rakverre teatrit asutama hakata ja juba käesoleval aastal maja ehitusega alata. Vahest on selleks ka Teile nõu ja jõudu vaja.»

O. KIIRS